

KM 10/01 Embetskomiteens innstilling - Vedtak

Denne saken har sin bakgrunn i Kirkemøtets behandling av saken "Vigsling av kantor" (sak KM 10/98). Kirkemøtets vedtak om vigsling inneholdt også følgende punkt:

"På bakgrunn av den dyptgående uenighet om de ulike tjenesters forhold til det kirkelige embete som arbeidet med vigsling av kantorer på ny har avdekket og dokumentert, vil Kirkemøtet be Kirkerådet nedsette et eget utvalg som kan gjennomføre den embetsteologiske avklaring som et stort antall av høringsinstansene ber om og som Bispemøtet anbefaler. Det forutsettes at arbeidet tar hensyn til de økumeniske samtaler vår kirke har deltatt i, og at utvalget har avsluttet sitt arbeid slik at saken kan komme opp innenfor rammen av inneværende kirkemøteperiode."

For å effektivere denne bestillingen oppnevnte Kirkerådet følgende utvalg: Biskop Olav Skjevesland (leder), førsteamanuensis Odd Magne Bakke (Misjonshøgskolen), stiftskapellan (senere utnevnt til domprost) David Gjerp, førsteamanuensis Vidar L. Haanes (Det Teologiske Menighetsfakultet), rådgiver Åge Haavik (Kirkerådet), domkantor Guttorm Ihlebæk, kateket Åsta Ledaal, professor Turid Karlsen Seim (Teologisk fakultet) og diakon Randi Synnøve Tjernæs.

Stiftskapellan Egil Morland ble engasjert som sekretær for utvalget.

Mandatet for utvalget ble formulert slik:

"Utvalget skal gi en embetsteologisk tilrettelegging av de ulike tjenestene i Den norske kirke (prest, biskop, diakon, kateket, kantor) hver for seg og i forhold til hverandre. Videre skal utvalget gi en utredning av vigslingens betydning for kirkelig tjeneste. Fremstillingen skal gis i lys av vår kirkes læregrunnlag og de aktuelle utredninger fra nyere tid.

Utredningen bør søke å gi svar på de problemstillinger som er formulert i VAK-innstillingen. (Vigsling av kantor)

Det forutsettes at arbeidet tar hensyn til de økumeniske samtaler vår kirke har deltatt i.

Utvalget skal om mulig ha avsluttet sitt arbeid slik at saken kan komme opp for Kirkemøtet innenfor rammen av inneværende kirkemøteperiode".

De problemstillingene som var formulert i VAK-innstillingen, slik:
Følgende spørsmål må få en ny, videreførende teologisk behandling:

1

Det er behov for en fornyet teologisk drøfting av spørsmålet om kateket og diakon har del i (aspekter av) det kirkelige embete, og de implikasjoner dette har. [...]

2

Nært forbundet med disse problemene er behovet for å rydde opp i de uklarheter som stadig kommer til syne i vigslingsdelen i Gudstjenesteboken, og de derav følgende ulike tolkninger (se kapittel III og side 82).

3

Kateket- og diakontjenesten må mer spesifikt - og hver for seg - gjøres til gjenstand for en teologisk og praktisk-kirkelig vurdering. Man må da være oppmerksom på og åpen for at det ikke nødvendigvis vil bli identiske konklusjoner hva angår spørsmålet om disse tjenester skal defineres innenfor eller utenfor *ministerium ecclesiasticum*.

4

Spørsmålet om *kateket-tjenestens* omdefinering til f. eks. "undervisningskapellan" er et tema som kaller på videre drøftinger, fordi dette har å gjøre med både selve embetsproblematikken og rekrutteringen til kateket-tjenesten.

5

Diakontjenesten er også moden for en bred drøfting, både på grunn av våre interne norske problemer knyttet til denne tjenesten og den særlige forpliktelse etter Porvoo-avtalen til å arbeide med utviklingen av diakonatet (jf. avtalens pkt. 58b vii), som forplikter kirkene til "å arbeide for å nå fram til en felles forståelse av diakontjenesten".

Innstillingen

Innstillingen *Embetet i Den norske kirke* ble overlevert Kirkerådet den 28. februar 2001.

Utvalget hadde kommet fram til "betydelig enighet" i forståelsen av de enkelte tjenester, men på noen få, men viktige punkter, skiltes meningene. Dette har utvalget selv summert opp slik:

- Utvalget står sammen i forståelsen av at det kirkelige embete vesensmessig hører med til kirkens liv fordi kirken ikke kan være uten en ordnet forvaltning av nådemidlene" (se side 105 i innstillingen).
- Hele utvalget står sammen i synet på *prestetjenesten* (som det *ordineres* til),

- og har en felles forståelse av *biskopens* embete, ansvarsfelt og fullmakter.
- Hele utvalget står sammen i synet på diakontjenesten som en *karitativ* tjeneste.

Men her avtegner to posisjoner seg: Et flertall (seks medlemmer, med subsidiær tilslutning fra ett medlem) forstår "de øvrige tjenester" (utenom prest/biskop) "som viktige leke tjenester tilordnet særskilte områder av menighetslivet" (Posisjon A), mens et mindretall på to ber "Den norske kirke videreføre en vurdering av hvorvidt et permanent og karitativt diakonat kan innplasseres i et tredelt embetsmønster." I så fall bør diakonen *ordineres* til sitt embete (Posisjon B).

Begge posisjoner avgrenser seg mot en hierarkisk forståelse av embetet.

Når det gjelder "undervisningsansvaret og *kateket-tjenesten*" har utvalget en intensjon om å foreta en grenseoppgang mellom prest og kateket, og foreslår derfor at kateket-tjenesten omformes slik at undervisningsoppdraget videreføres i form av en tjeneste med pedagogisk spesialkompetanse og karakter. Til denne tjenesten vigsles det med en vigsling som er tydeliggjort i forhold til prestatjenesten. I forlengelsen av dette foreslås det at de av de nåværende kateketer som er kvalifisert og motivert til det, kan ordineres til prestatjeneste. Dette er en overgangsordning for kateketer som er i tjeneste når denne nye ordning gjennomføres.

Ett utvalgsmedlem vil videreføre kateket-tjenesten som en egen tjenestekategori *innenfor* en modell hvor "tjenesten med Ord og sakrament" gis en utvidet forståelse, der også undervisningen og det karitative element inkluderes på linje med prestatjenesten, eller subsidiært som en egen tjenestekategori utenfor embetet.

Utvalget står samlet i synet på *kantorens* tjeneste som en lek tjeneste det vigsles til. Dette gjelder når posisjon A legges til grunn. Fire medlemmer mener imidlertid at hvis tanken om et utvidet diakonat ("samle-diakonats") vinner frem, hører også kantortjenesten hjemme her.

Høringsprosessen

Innstillingen ble sendt til høring 21. mars med høringsfrist 1. juni. Den vakte et betydelig engasjement i kirken og i media. Det kom inn 40 høringssvar (hvorav noen representerer flere instanser), deriblant noen som på eget initiativ har sendt inn kommentarer. Ved en inkurie var uttalelsen fra Norsk Kvinnelig Teologforening ikke kommet med på listen i høringssopsummeringen, men den er gjort kjent for komiteen.

I hovedsak viser høringsmaterialet enighet om den forståelse utvalget har av prestetjenesten og bispetjenesten, videre om diakonatet som en karitativ tjeneste og om at kantortjenesten er en lek tjeneste.

2

De aller fleste høringsinstanser er enige om å videreføre katekettjenesten som en egen tjeneste, og den forstås i hovedsak som en lek tjeneste.

3

Når det gjelder diakontjenesten er uttalelsene mindre ensartet. Det er ganske mange som støtter mindretallet i ønsket om en nærmere utredning av diakontjenesten som en permanent og karitativ tjeneste som det kan ordineres til. En del støtter også tanken om å utrede nærmere et såkalt *samlediakonat*, det vil si en tjenestekategori som kan romme diakon-, kateket- og eventuelt kantortjenesten.

Videre behandling på grunnlag av høringsmaterialet

På grunnlag av høringsmaterialet har saken vært behandlet av Bispemøtet (sak BM 18/2001) og Kirkerådet (sak KR 56/01). Bispemøtet understreket igjen nødvendigheten av å ta tid til denne saken. En drøftelse på årets kirkemøte måtte derfor bare være en innledende og foreløpig runde. Kirkerådet har sluttet seg til dette synspunktet. For å lette den videre prosess har Kirkerådet på grunnlag av høringsmaterialet og Bispemøtets uttalelse forsøkt å identifisere elementer som det allerede nå synes å være bred enighet om, og forhold som må utredes og drøftes videre.

Kirkemøtekomitéens merknader:

1

Komiteen ønsket i forbindelse med behandlingen å konsultere de berørte tjenestegruppene, samt leder for Embetsutvalget. Den norske kirkes presteforening, Den norske kirkes kateketforening, Det Norske Diakonforbund, Musikernes Fellesorganisasjon og Kirkens Arbeidsgiverorganisasjon ble invitert til å være til stede med en representant hver i en innledende sesjon i komiteen. Følgende møtte: Gen.sekr. Roar Meland (Diakonforbundet), gen.sekr. Jan Olav Aarflot (Presteforeningen) og biskop Olav Skjevesland (Embetsutvalget). De gav hver sin korte orientering og svarte på spørsmål.

2

Komiteen ser det som ønskelig at et så vidt komplisert saksfelt som det "Embetet" representerer, starter med en mest mulig åpen drøfting. Og

samtidig er det viktig for den videre prosessen at det i denne første drøftingsrunden i Kirkemøtet gis signaler som kan være av betydning for det videre arbeid med saken. Med dette har komiteen gitt sin tilslutning til en treårig arbeidsperiode, som vil avsluttes med Kirkemøtet 2004, hvor det forutsettes at konklusjonene vil trekkes.

3

Komiteen har i sine drøftelser vært innom en rekke problemstillinger som ikke utfoldes nærmere her. Det skal likevel knyttes noen merknader til et par helt grunnleggende spørsmål som har vært reist i samtalen. Det første gjelder hvorvidt et slikt omfattende og tidkrevende arbeid virkelig kan være nødvendig. Komiteen opplever likevel at det arbeid som er igangsatt, må videreføres og slutføres med tanke på et mest mulig samlende resultat, som kan bæres av en gjensidig respekt og preges av lojalitet mot lovlig fattede vedtak. Komiteen tenker seg at den tiden som nå skal brukes til videre refleksjon, brukes til en bredt anlagt samtaleprosess i kirken. Det kan skje gjennom en bredt sammensatt komité, konsultasjoner av ulike slag o. l.

Det andre spørsmålet gjelder på hvilket grunnlag det i det hele tatt kan tales om et embete eller en særskilt tjeneste. Komiteen vil fremheve at en slik tjeneste må ses på bakgrunn av den lutherske kirkes lære om *det allmenne prestedømme*. Denne form for prestedtjeneste har sitt utgangspunkt i dåpen og utfordrer et hvert døpt menneske til å leve til Guds ære og vitne om Guds storverk. Den særskilte tjeneste baserer seg på en spesiell innstiftelse og kallelse. Den omfatter en personlig kirkelig fullmakt til å opptre på kirkesamfunnets vegne med forvaltning av ord og sakrament. Denne nådemiddeltjenesten kan en kirke ikke leve foruten. Den særskilte tjeneste skal ivareta den kirkelige orden og vernet om den lære som er overgitt kirken i Guds Ord og gjennom kirkens bekjennelse. Ikke minst skal den være en garanti for at nådemiddeltjenesten er i funksjon også i pressede tider og under vanskelige kår i kirkens liv.

For det tredje har spørsmålet om *misjonsdimensjonen* og misjonærtjenesten vært nevnt. Når bildet av kirkens oppdrag og tjenester skal tegnes fullstendig, er misjonsdimensjonen helt sentral. Komiteen har likevel kommet til at selve misjonærtjenesten ikke hører med til det som det i denne sammenheng er aktuelt å *utrede*, fordi den avklaring det arbeides med, gjelder de tjenester som det i dag er særskilte vigslingsordninger for, slik det fremgår av mandatet for "Embetsutvalget".

Det fjerde og siste spørsmålet i komiteen har dreid seg om punkt 1Ae i forslaget til vedtak, nemlig om hvordan kantortjenesten skal nærmere beskrives. Komiteen finner at det her er riktig å vektlegge hva som ligger nærmest vigslingsordningen for kantor, og finner at Kirkerådets korte beskrivelse er treffende for hvor hovedvekten ligger. I tjenesteordningen er dette uttrykt slik: " Kantorens hovedoppgave knytter seg til planlegging og

gjennomføring av gudstjenester og kirkelige handlinger ..." I tjenesteordningen heter det også at "kantoren er leder for menighetens kirkemusikalske virksomhet", og kantoren har slik også et ansvar for menighetslivet mer generelt.

4

Komiteen har merket seg at Bispemøtet i sin uttalelse peker nettopp på forståelsen av *det allmenne prestedømme* og arbeid med *terminologien* som nøkkelområder for å nå frem til en avklaring av tjenestestrukturen i vår kirke. I tråd med dette vil komiteen vise til Gudstjenestebokens beskrivelse av det grunnleggende tjenestemønster i kirken som et godt og samlende uttrykk for det videre arbeid:

"I dåpen ble vi innlemmet i Guds folk, og vi ble alle vigslet til å være tjenere for Gud. For Skriften vitner om at hele Guds folk er et kongelig presteskap, et hellig folk, et folk som er Guds eiendom, for at vi skal forkynne hans storverk, han som kalte oss fra mørket til sitt underfulle lys. Gud har også innsatt en særskilt tjeneste med å forkynne evangeliet og forvalte sakramentene, for at vi skal få del i den frelsende tro og bli bevart i troen."

Dette griper tilbake til et omfattende bibelsk materiale. Her skal bare nevnes at den første delen av anførselen fra Gudstjenesteboken siterer 1 Pet 2,9, mens det siste er basert på 1 Pet 5,1ff og dessuten knytter helt direkte an til artikkel 5 i Confessio Augustana. Der omtales den særskilte tjeneste både som *embete* (i den tysk teksten: Amt) og som *tjeneste* (i den latinske teksten: ministerium). Denne dobbelte språkbruk har på vesentlig måte bidratt til å forme den pastorale tradisjon og identitet i vår kirke. Komiteen anbefaler at hovedvekten legges på *tjeneste*.

Komiteen anbefaler videre at en i overensstemmelse med innarbeidet språkbruk i vår kirke og i lys av bred økumenisk praksis følger embetsutvalgets forslag og taler om *ordinasjon* ved siden av begrepet *vigsling*. Komiteen har ved gjennomgang av vigslingsliturgi merket seg at for presten er instruksjonene hele veien relatert til ordinasjonsterminologien. På denne bakgrunn finner komiteen det naturlig at begrepet *ordinasjon* bør brukes i forbindelse med prestedtjenesten. Dette er i overensstemmelse med vanlig uttrykksmåte frem til de nåværende vigslingsordninger og det er fremdeles utbredt språkbruk i talespråket. Om dette begrepet også skal brukes i forbindelse med andre tjenester, vil klargjøres av den videre utredning.

5

Komiteen vil særlig kommentere et av forslagene som ble fremsatt under første gangs behandling av saken: "Stola tas i bruk for alle vigslede stillinger. Kirkerådet gis fullmakt til å utforme retningslinjer for utforming og bruk." Til dette vil komiteen bemerke: Komiteen finner at det generelt ikke kan være riktig å ta en sak "over bordet". Denne saken må forberedes på ordinær måte

og slik settes inn i sin rette sammenheng.

På individuell basis er det under komitebehandlingen fra flere gitt uttrykk for at en personlig kunne ha sympati for en ordning med en form for stola for flere tjenestegrupper. Men dette forhold kan ikke forrykke hensynet til en ansvarlig og nødvendig saksforberedelse. Særlig er det nødvendig for Den norske kirke å avklare saken nærmere med de kirker vi har avtale om kirkefelleskap med. Ikke minst er Porvoo-fellesskapet aktuelt i denne sammenheng. Spørsmålet om retningslinjer for utforming og bruk må en komme tilbake til når hovedspørsmålet er avklart.

6
Komiteen vil også i likhet med Bispemøtet peke på viktigheten av å få utredet ledelsesspørsmålet i lokalmenigheten, pastoralt og administrativt. Dette bør skje snarest mulig, og i nøye sammenheng med de øvrige problemstillinger i avklaringen av tjenestene i kirken. Som Bispemøtet peker på, kan det her komme viktige innspill både gjennom innstillingen om relasjonene mellom stat og kirke, som legges frem våren 2002, og gjennom utredningen om lokalt pastoralt tilsyn. Komiteen understreker viktigheten av at også en avklaring her må skje i forbindelse med Kirkemøtet 2004.

Komiteen har ellers merket seg at Bispemøtet vil nedsette en egen arbeidsgruppe til å vurdere "hvorvidt domprosten i egenskap av fungerende biskop fortsatt skal kunne forestå ordinasjon, og om dagens praksis med prestefullmakter til ikke-ordinerte bør fortsette". Komiteen forutsetter at også disse problemstillingene vil komme til behandling senest på Kirkemøtet i 2004.

7
Komiteen vil til sist peke på at den embetsteologiske avklaring kirken nå er i gang med, vil ha konkrete konsekvenser også på det organisatoriske plan. I dag er det fullt ut gjennomført at i den rådsstrukturen som er bygget opp i kirken, er "embetet" representert gjennom en prest, eventuelt også en biskop. De andre tjenestegruppene er på sentralt og lokalt nivå representert enten ved en kateket, diakon, kantor eller kan være hentet fra en annen gruppe av "leke kirkelig tilsatte". Særlig tydelig kommer denne representasjonsmodellen til uttrykk gjennom sammensetningen av Kirkemøtet. Ved eventuelt å hente en eller flere av disse andre tjenestene inn på "embets"-området må det gås nærmere opp hvordan denne sammensetningen skal være.

Konklusjon

Det er enighet i komiteen om hovedtrekkene i det forslag til vedtak som er lagt frem av Kirkerådet. Ved starten av en samtale på bred basis i kirken om tjenestemønsteret oppsummerer disse punktene det det synes å avtegne seg

enighet om (vedtakspunkt 1). Videre angis områder som det er bred tilslutning til å utrede/drøfte videre (vedtakspunkt 2).

Kirkemøtets vedtak:

1

Kirkemøtet tar utvalgets innstilling EMBETET I DEN NORSKE KIRKE til etterretning, og finner på bakgrunn av denne og høringsmaterialet grunn til å fremheve følgende som styrende for det videre arbeid med saken:

A. Med bakgrunn i vår kirkes historiske og konfesjonelle egenart, slik den kommer til uttrykk i Gudstjenesteboken, er det mulig å sondre mellom følgende tjenester som det i dag er særskilte vigslingsordninger for:

- a. prestedtjenesten, med hovedvekt på nådemiddelforvaltningen,
- b. bispetjenesten, med hovedvekt på tilsynsoppgaven,
- c. diakontjenesten, med hovedvekt på omsorgsarbeid,
- d. katekettjenesten, med hovedvekt på dåpsopplæringen,
- e. kantortjenesten, med hovedvekt på gudstjenestelivets musikalske element.

I kirkeloven er det etablert en tjeneste som daglig leder av kirkelig fellesråds virksomhet og åpnet for en tjeneste som daglig leder av menighetsrådets virksomhet.

B. Katekettjenesten videreføres som en egen tjeneste og profileres ytterligere i retning av dåpsopplæring på alle alderstrinn.

C. Språkbruken modifiseres i det videre arbeid slik at en taler om ulike tjenester i kirken. Ved siden av begrepet vigsling brukes også ordinasjon. Det siste brukes i forbindelse med prestedtjenesten. Om det er vigsling eller ordinasjon som skal brukes som begrep i forbindelse med de øvrige tjenestene, avklares gjennom den videre utredning.

2

Kirkemøtet ber Kirkerådet igangsette en prosess for å komme til en videre avklaring av følgende problemstillinger:

A. Muligheten for å tenke på en ny måte om diakonatet, i forhold til vår kirkes forståelse av preste- og bispetjenesten. I denne forbindelse bør også tanken om et såkalt samlediakonat utredes.

B. Bruk av stola tas med i utredningen. Inntil en embetsteologisk avklaring eventuelt gir grunnlag for nye vedtak, følges det som gjelder i vår kirke.

C. Nødvendigheten av eventuelle endringer i de gjeldende vigslingsliturgier

vrderes med sikte på en tydeligere markering av den enkelte tjenestes egenart. Dette kan eventuelt få følger for de ulike tjenesteordninger og tilhørende retningslinjer for gudstjenestlige funksjoner. Ledelsesspørsmålet i lokalmenigheten, pastoralt og administrativt.

3
Den embetsteologiske utvikling denne prosessen måtte medføre, må drøftes og avklares nærmere med de kirker Den norske kirke har avtale om kirkefelleskap med.

4
Kirkemøtet ber om å få saken tilbake i 2004.